

Organizacje pozarządowe

trzeci sektor | stowarzyszenie | fundacja | statut | społeczeństwo obywatelskie

Zastanów się, czy spełniałoby Twoje oczekiwania życie w państwie, w którym prawie nikt nie interesuje się sprawami publicznymi, a media informują tylko o miłych, niekontrowersyjnych zdarzeniach, np. o narodzinach zwierząt w zoo. Czy nie byłoby tak, że co jakiś czas odbywały się jakieś wybory, ale mało kto by wiedział, po co są one przeprowadzane? Czy brak wiadomości o awanturach i sporach nie przeszkadzałby w rozwiązywaniu ważnych problemów społecznych?

Jak sądzisz, czy w opisanym państwie jednostka mogłaby świadomie decydować o własnym życiu, czy też groziłaby jej stopniowa utrata wolności? W jaki sposób obywatele mogą się organizować, aby wpływać na sytuację w swoim otoczeniu? W czym mogą im pomóc wspólne działania? Przed czym mogą ich one ustrzec? Do kogo powinni się zwrócić ludzie, którzy nie są w stanie samodzielnie rozwiązać swoich problemów? Jak organizacje pozarządowe mogą pomagać społeczeństwu?

■ Trzy sektory w kraju

Można powiedzieć, że o sprawach dotyczących społeczeństwa decydują trzy wielkie grupy ludzi. Kierują się one różnymi celami i funkcjonują w trzech sektorach.

- ▶ **Sektor państwowy** obejmuje polityków i urzędników, których zadanie polega na sprawowaniu władzy.
- ▶ **Sektor rynkowy** skupia osoby zajmujące się działalnością gospodarczą, czyli przedsiębiorców i przedstawicieli biznesu. Pracują oni po to, aby osiągnąć zyski.

▶ **Sektor pozarządowy**, nazywany **trzecim sektorem**, tworzą osoby pracujące w organizacjach niezależnych od władzy, działających na zasadach *non profit*, czyli „nie dla zysku”, oraz *pro publico bono*, czyli „dla dobra publicznego”. Zajmują się one sprawami ważnymi dla określonych grup społecznych.

W praktyce nieraz zdarza się, że ta sama osoba w różnych rolach działa w każdym z wymienionych sektorów. Dzieje się tak np. wówczas, gdy aktywny polityk prowadzi własne przedsiębiorstwo i uczestniczy w akcjach organizacji pozarządowej.

Wydzielenie trzeciego sektora jest pewną ideą dotyczącą funkcjonowania społeczeństwa. Jej realizacja powinna polegać na tym, że organizacje ze sfery pozarządowej reprezentują interes społecznym w sposób bezstronny i niezależny od wpływów świata polityki i biznesu.

■ Organizacje trzeciego sektora

Organizacje trzeciego sektora są także określane skrótem **NGO**, utworzonym od angielskiej nazwy *Non-Governmental Organization*, oznaczającej „pozarządową organizację”. Mogą one pracować na rzecz ochrony praw człowieka i praw obywatelskich, a także przejmować zadania od podmiotów z dwóch pozostałych sektorów życia społecznego. Przykładowo, organizacje pozarządowe mogą bardzo skutecznie integrować społeczność lokalną, pomagać osobom niepełnosprawnym lub rozwijać zainteresowania dzieci i młodzieży.

■ Rodzaje NGO w Polsce

☑ Konstytucja RP: art. 58

Organizacje pozarządowe kierują się różnymi celami – mogą one dotyczyć np. rozwiązywania problemów społecznych, rozwijania gospodarki, nauki, kultury lub sportu, a także

organizowania życia politycznego lub religijnego. Zgodnie z polskim prawem wyróżnia się dwa rodzaje organizacji pozarządowych: **stowarzyszenia** i **fundacje**. Występujące między nimi podobieństwa i różnice zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Stowarzyszenia i fundacje – podobieństwa i różnice

	Stowarzyszenie	Fundacja
Podstawa funkcjonowania	Członkostwo Stowarzyszenie zrzesza osoby (członków), które chcą wspólnie działać w określonym celu. Walne zebranie członków jest w nim najwyższym organem władzy.	Majątek Fundacja to majątek (a nie grupa osób), który jest pomnażany i wykorzystywany do realizacji określonych celów.
Twórcy	Założyciele Osoby, które podjęły wspólną decyzję o założeniu stowarzyszenia, wybierają spośród siebie przedstawicieli uprawnionych do zarejestrowania organizacji.	Fundator Osoba, która zakłada fundację i ustala jej statut, przekazuje określony majątek na realizację wybranego celu publicznego.
Struktura organizacyjna	Zarząd i inne organy Pracami organizacji kieruje powołany zgodnie z jej statutem zarząd, czyli organ, na którego czele może stać np. prezes. W zależności od potrzeb można utworzyć również inne organy władzy (np. komisje, rady, zespoły), zajmujące się wyznaczonymi zadaniami.	
Zasady działania	Statut W tym akcie zawarte są wewnętrzne przepisy organizacji, które określają podstawowe zasady jej funkcjonowania. Reguły te nie mogą być sprzeczne z obowiązującym prawem.	

Przykład

Fundacja Ewy Błaszczyk „AKOGO?”

Aktorkę Ewę Błaszczyk w 2000 r. spotkało osobiste nieszczęście. Jej córka w wyniku zakrzepnięcia się doznała obrzęku mózgu i zapadła w śpiączkę. Gdy podjęła walkę o wyzdrowienie swojego dziecka dowiedziała się, jak niewiele było dostępnych możliwości pomocy osobom w takim stanie. Dlatego wraz z księdzem Wojciechem Drozdowiczem założyła fundację, aby w zakresie leczenia osób w śpiączce edukować społeczeństwo, usprawniać rozwiązania w służbie zdrowia, wdrażać w Polsce osiągnięcia światowej medycyny oraz podejmować programy eksperymentalne. Pozyskane przez fundację środki finansowe pozwoliły na otwarcie w 2013 r. pierwszego w kraju specjalistycznego ośrodka rehabilitacyjnego przeznaczonego dla dzieci w śpiączce – Kliniki „Budzik” w Warszawie. W kolejnych latach w placówce tej doszło do wybudzenia ponad 50 pacjentów. Fundacja zainicjowała także prace nad stworzeniem oddziału „wybudzeniowego” dla dorosłych w Olsztynie oraz kolejnej Kliniki „Budzik” dla dorosłych w Warszawie. Udało się także zaprosić do współpracy najwybitniejszych naukowców i lekarzy z całego świata. Dzięki tym kontaktom w 2016 r. przeprowadzono w Olsztynie nowatorskie operacje. Celem fundacji jest wprowadzenie do polskiego systemu opieki zdrowotnej możliwości leczenia pacjentów w śpiączce za pomocą nowych metod, dotąd niedostępnych w Polsce.

FUNDACJA EWY BŁASZCZYK

ORGANIZACJA POZYTYWU PUBLICZNEGO

Statut stowarzyszenia

W Polsce ustawa *Prawo o stowarzyszeniach* ściśle określa minimalny zakres spraw, które powinien regulować statut stowarzyszenia.

Nazwa organizacji

Siedziba organizacji

Cele stowarzyszenia i sposoby ich realizacji

Nabywanie i utrata członkostwa, prawa i obowiązki członków

Władze stowarzyszenia – rodzaje, sposób ich wyboru, kompetencje, tryb pracy

Majątek stowarzyszenia, reprezentowanie stowarzyszenia na zewnątrz, możliwość wynagradzania zarządu

Sposób zmiany statutu

Statut stowarzyszenia

- § 1. Stowarzyszenie nosi nazwę: [redacted] w dalszych postanowieniach nazywane będzie Stowarzyszeniem.
- § 2. Siedzibą Stowarzyszenia jest [redacted]. Terenem działania Stowarzyszenia jest obszar Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 3. Celem Stowarzyszenia jest prowadzenie działalności edukacyjnej i kulturalnej.
- § 4. Stowarzyszenie realizuje swój cel przez:
- organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla młodzieży,
  - [redacted]
- § 5. Członkiem Stowarzyszenia może być każda osoba fizyczna po ukończeniu 16 roku życia, która złoży pisemną deklarację o przystąpieniu do Stowarzyszenia. Przyjęcia nowych członków dokonuje uchwałą Zarząd.
- § 6. Członkowie mają prawo do:
- biernego i czynnego uczestniczenia w wyborach do władz Stowarzyszenia,
  - [redacted]
- § 7. Członkowie mają obowiązek:
- uczestniczenia w walnych zebraniach członków,
  - regularnego opłacania składek,
  - [redacted]
- § 8. Członkostwo w Stowarzyszeniu ustaje na skutek:
- dobrowolnej rezygnacji pisemnej z przynależności do Stowarzyszenia złożonej na ręce Zarządu,
  - wykluczenia przez Zarząd z powodu rażącego naruszenia zasad statutu albo nieprzestrzegania uchwał władz Stowarzyszenia.
- § 9. Organami władzy w Stowarzyszeniu są: Walne Zebranie Członków, Zarząd i Komisja Rewizyjna.
- § 10. Zarząd i Komisja Rewizyjna wybierane są na 5-letnią kadencję przez Walne Zebranie Członków w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów. Jeśli liczba osób w Zarządzie lub Komisji Rewizyjnej zmniejszy się w czasie trwania kadencji, uzupełnienie składu może nastąpić w drodze powołania nowego członka przez pozostałych członków danego organu.
- § 11. Uchwały wszystkich organów władzy Stowarzyszenia zapadają w głosowaniu jawnym po uzyskaniu zwykłej większości głosów w obecności co najmniej połowy członków.
- § 12. Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, które jest zwoływane przez Zarząd raz w roku. Do jego kompetencji należy:
- uchwalanie zmian statutu,
  - wybór i odwoływanie wszystkich władz Stowarzyszenia,
  - rozpatrywanie odwołań od uchwał Zarządu,
  - [redacted]
- § 13. Zarząd jest powołany do kierowania całą działalnością Stowarzyszenia zgodnie z uchwałami Walnego Zebrania Członków, a także reprezentuje Stowarzyszenie na zewnątrz. Do kompetencji Zarządu należy:
- [redacted]
  - [redacted]
- § 14. Komisja Rewizyjna jest powołana do sprawowania kontroli nad działalnością Stowarzyszenia. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy: a) [redacted], b) [redacted].
- § 15. Źródłami majątku Stowarzyszenia są: składki członkowskie, darowizny, spadki, środki ze zbiorów publicznych, dotacje, dochody z majątku Stowarzyszenia, dochody z własnej działalności.
- § 16. Do składania oświadczeń woli w imieniu Stowarzyszenia, w tym w sprawach majątkowych, uprawnionych jest dwóch członków Zarządu działających łącznie.
- § 17. Za zgodą Walnego Zebrania Członków członkowie Zarządu mogą otrzymywać wynagrodzenie za czynności wykonywane w związku z pełnioną funkcją.
- § 18. Uchwałę w sprawie zmiany statutu Stowarzyszenia podejmuje Walne Zebranie Członków zwykłą większością głosów, w obecności przynajmniej połowy członków.

Przedstaw własne propozycje uzupełnienia tekstu statutu.

Przykład

Stowarzyszenie „Tłoka”

Tłoka to zapomniany już w Polsce wiejski zwyczaj polegający na dobrowolnej pomocy sąsiedzkiej w pracy, np. przy żniwach. Wspólny wysiłek wieńczyły niegdyś uczta, śpiewy i tańce. To właśnie ta tradycja stała się inspiracją dla założycieli stowarzyszenia w podlaskiej wsi Koszoły. Grupa mieszkańców tej miejscowości w 2014 r. utworzyła organizację, której zadaniem jest wspieranie społeczności lokalnej, przede wszystkim przez przygotowywanie imprez promujących walory kulturowe i przyrodnicze najbliższej okolicy. Na potrzeby stowarzyszenia zagospodarowano teren po byłej szkole, dzięki czemu dzieci z Koszołów otrzymały miejsce do kreatywnej zabawy na świeżym powietrzu. W przestrzeni tej odbywają się ponadto m.in. lokalne festiwale, plenerowe pokazy filmów, spotkania poświęcone grom planszowym oraz zabawy przy ognisku. W wyremontowanym budynku szkolnym ma swoją siedzibę Szkoła Relacji i Edukacji Regionalnej. Organizowane są w niej warsztaty, których uczestnicy uczą się m.in. wyplatać palmy wielkanocne czy wykonywać ozdoby techniką decoupage. Członkowie stowarzyszenia podejmują również inicjatywy związane z ochroną środowiska, np. przeprowadzają akcje wieszania budek lęgowych dla ptaków.

Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne w Koszołach

■ Organizacje pożytku publicznego

W Polsce niektóre podmioty z trzeciego sektora mogą działać jako **organizacje pożytku publicznego** (w skrócie **OPP**). Aby uzyskać taki status, muszą one działać na rzecz społeczeństwa, np. organizować akcje charytatywne, pomagać osobom potrzebującym, przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu, pielęgnować tradycje narodowe, rozwijać kulturę, naukę lub edukację, popularyzować aktywność fizyczną, zabiegać o ochronę przyrody lub stać na straży praw człowieka i swobód obywatelskich.

Organizacje pożytku publicznego korzystają z różnych przywilejów, m.in. są zwolnione z niektórych podatków i opłat. Ponadto każda osoba fizyczna może wybrać organizację, do której trafi 1% jej **podatku dochodowego**. Jednocześnie prawo nakłada na OPP konkretne obowiązki – do najważniejszych z nich należy składanie co roku publicznych sprawozdań finansowych i merytorycznych ze swojej działalności.

■ Czym jest społeczeństwo obywatelskie?

Stowarzyszenia, fundacje oraz inne organizacje społeczne – takie jak związki zawodowe, zrzeszenia pracodawców, partie polityczne, instytucje samorządowe czy Kościoły – umożliwiają, wspólnie z wolnymi mediami, funkcjonowanie **społeczeństwa obywatelskiego**. Jego fundamentem jest nieskrępowana aktywność obywateli w różnych dziedzinach, np. w kulturze, polityce czy gospodarce. Idea społeczeństwa obywatelskiego opiera się na założeniu, że ludzie mogą skutecznie zadbać o swoje interesy, jeśli wezmą sprawy w swoje ręce i zaczną współpracować dla osiągnięcia określonego celu społecznego, gospodarczego itp.

Czy wiesz, że...

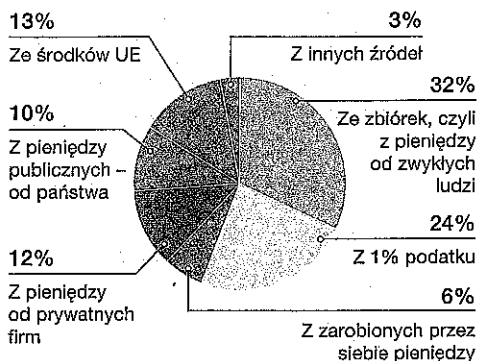
W Polsce osoby poniżej 16 roku życia mogą należeć do stowarzyszeń za zgodą rodziców (opiekunów). Nie mają jednak prawa ani do uczestniczenia w walnych zebraniach, ani do udziału w wyborach do władz danej organizacji.

■ NGO w Polsce – finansowanie, zatrudnienie i działalność

W Polsce w 2018 r. zarejestrowanych było ok. 117 tys. stowarzyszeń (w tym 17 tys. ochotniczych straży pożarnych) i ok. 26 tys. fundacji. Badacze szacują, że aktywną działalność prowadzi ok. 65% z nich. Porównanie wyników badania opinii publicznej ze statystykami opracowanymi na podstawie informacji uzyskanych od organizacji pozarządowych prowadzi do wniosku, że wyobrażenia społeczne na temat trzeciego sektora istotnie różnią się z jego rzeczywistą sytuacją.

Opinie społeczne w 2014 r.

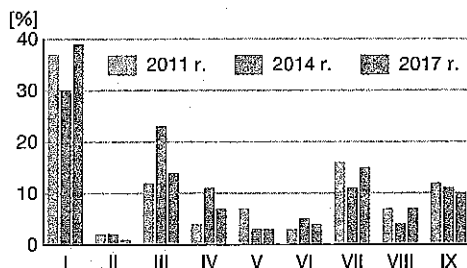
Jak Pan/Pani myśli, z czego przede wszystkim utrzymują się organizacje pozarządowe?

*Badani mogli wskazać maksymalnie dwa źródła finansowania. Wykres przedstawia odsetek poszczególnych odpowiedzi.

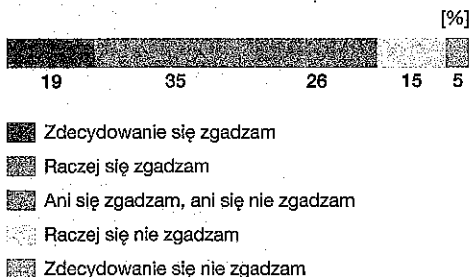
Szacunki statystyczne z lat 2011–2018

Odsetek przychodów z poszczególnych źródeł w całości przychodów organizacji z trzeciego sektora

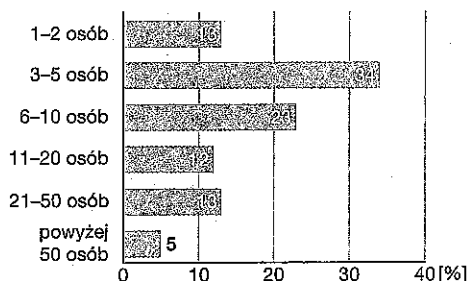

- I. Krajowe środki publiczne (rządowe i samorządowe)
- II. Zagraniczne środki publiczne (spoza UE)
- III. Fundusze Unii Europejskiej
- IV. Zbiórki publiczne i darowizny od osób prywatnych
- V. Składki członkowskie
- VI. 1% podatku
- VII. Działalność gospodarcza i odpłatna działalność statutowa
- VIII. Darowizny od instytucji i firm
- IX. Inne źródła (m.in. odsetki, przychody z majątku, wsparcie innych organizacji pozarządowych)

Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, że organizacje pozarządowe powinny unikać zatrudniania płatnych pracowników?

Odsetek organizacji korzystających ze wsparcia określonej liczby wolontariuszy (2018 r.)

Opinie społeczne w 2014 r.

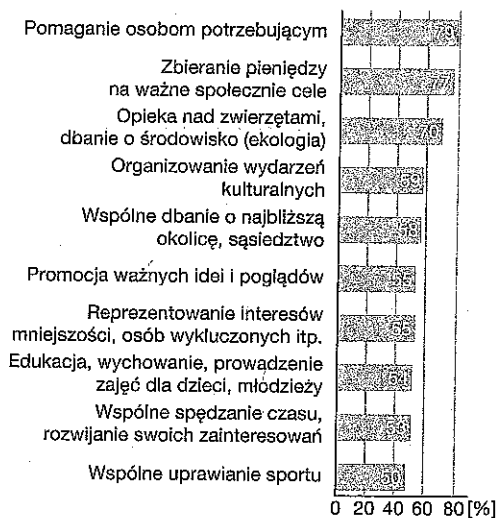
Jak Pana/Pani zdaniem działają organizacje pozarządowe?

- A. Większość działaczy organizacji pozarządowych pracuje za darmo.
 B. Większość działaczy organizacji pozarządowych zarabia w nich pieniądze.

- Zdecydowanie się zgadzam ze stwierdzeniem A
 ■ Raczej się zgadzam ze stwierdzeniem A
 ■ Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam ze stwierdzeniami A i B
 ■ Raczej się zgadzam ze stwierdzeniem B
 ■ Zdecydowanie się zgadzam ze stwierdzeniem B

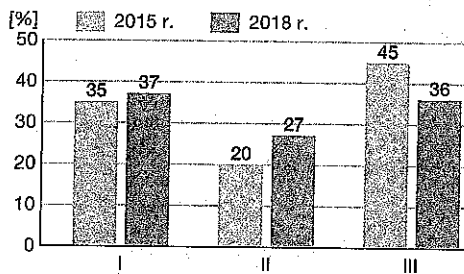
Które z tych działań kojarzy się Panu/Pani z organizacjami pozarządowymi?

Źródło: Wizerunek organizacji pozarządowych 2015, Stowarzyszenie Klon/Jawor, ngo.pl [dostęp: 30.07.2018].

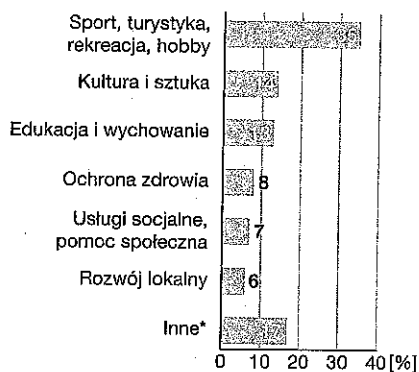
Szacunki statystyczne z lat 2011-2018¹

Płatna praca w organizacjach pozarządowych

- I. Organizacja ma zespół stałych pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę lub innych umów.
 II. Organizacja wyłącznie sporadycznie zleca płatną pracę.
 III. Organizacja w ogóle nie płaci za pracę, opiera się wyłącznie na pracy społecznej.

Czym najczęściej zajmują się organizacje pozarządowe? (2018 r.)

*ochrona środowiska, ekologia, rynek pracy, badania naukowe, podtrzymywanie tożsamości narodowej, prawo i jego ochrona, prawa człowieka, sprawy zawodowe, ratownictwo, bezpieczeństwo, obronność, działalność międzynarodowa, pomoc rozwojowa, religia, wsparcie dla organizacji ozarządowych

Źródło: Kondycja sektora organizacji pozarządowych 2018, Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2019, ngo.pl [dostęp: 16.04.2019].

¹Dane zostały oszacowane na podstawie odpowiedzi uzyskanych od reprezentatywnej grupy organizacji. Dotyczą wyłącznie aktywnych organizacji (bez ochotniczych straży pożarnych), czyli ok. 80 tys. stowarzyszeń i fundacji.

■ Przedstaw opis sytuacji trzeciego sektora w Polsce zgodny z wyobrażeniami społecznymi na ten temat. Następnie porównaj go z informacjami uzyskanymi od organizacji pozarządowych. Odnieś się do kwestii niezależności NGO od sektorów państwowego i rynkowego.

Ćwiczenia

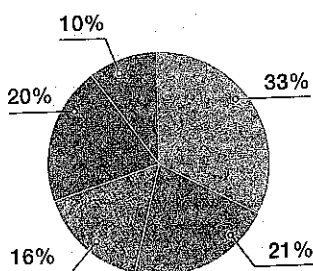
WYPEŁNIJ W ZESZYCIE

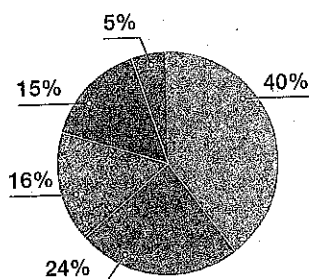
- 1 Zapoznaj się z danymi przedstawionymi na wykresach i wykonaj polecenia.

Praca z wykresem

Odsetek organizacji pozarządowych* z siedzibą na wsi i w miastach (2018 r.)

Odsetek osób mieszkających na wsi i w miastach (31 XII 2017 r.)

■ Wsie ■ Miasta do 50 tys. mieszkańców ■ Miasta do 200 tys. mieszkańców ■ Miasta powyżej 200 tys. mieszkańców (bez Warszawy) ■ Warszawa

* razem z ochotniczymi strażami pożarnymi (bez nich – 25%)

Źródło: Sektor pozarządowy w 2018. Ile jest w Polsce organizacji?, Stowarzyszenie Klon/Jawor 2018, ngo.pl [dostęp: 20.11.2018].

Źródło: Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2018, GUS, stat.gov.pl [dostęp: 19.04.2019].

- a) Rozstrzygnij, czy odsetek organizacji pozarządowych na wsiach i we wskazanych rodzajach miast jest zbliżony do odsetka zamieszkującej ich ludności. Uzasadnij odpowiedź.
- b) Oblicz, jaką część organizacji pozarządowych z siedzibami na wsiach stanowią jednostki ochotniczej straży pożarnej.
- ! 2 Zaprezentuj organizację pozarządową, której działalność przyczynia się do rozwiązania istotnego problemu społecznego występującego w Twojej okolicy. Określ jej cele oraz zakres prac.
- ★ 3 Przedyskutujcie w klasie, w jakich dziedzinach życia publicznego działalność NGO jest – Waszym zdaniem – najbardziej efektywna. Zastanówcie się, czy są takie problemy, w których przypadku działania organizacji pozarządowych są nieskuteczne.
- 4 Wykonajcie w parach prezentacje dotyczące trzech wybranych organizacji pozarządowych w Polsce: jednej, której działania mają zasięg lokalny, drugiej – ogólnopolski, a trzeciej – międzynarodowy.
- a) Scharakteryzujcie formy ich aktywności.
- b) Wskażcie obszary życia społecznego, w których one funkcjonują.
- c) Przygotujcie krótki tekst zachęcający do zainteresowania się działalnością danej organizacji, który moglibyście zaprezentować na wybranym portalu społecznościowym lub własnym blogu.

Projekt edukacyjny

5 Oprócz NGO działających wyłącznie na obszarze danego państwa w trzecim sektorze funkcjonują również międzynarodowe organizacje pozarządowe. Odszukaj w internecie informacje dotyczące jednej z takich instytucji, a następnie przygotuj notatkę na jej temat.

- a) Podaj, jak nazywa się ta organizacja i kiedy powstała.
- b) Określ, jakie są jej cele i zakres prac.
- c) Opisz wykorzystywane przez nią formy i metody działalności.
- d) Wymień ciekawe projekty i akcje zrealizowane przez nią w ostatnich latach.
- e) Ustal, czy oddziały tej instytucji funkcjonują również w Polsce.

6 Wybierz właściwe dokończenie zdania.

Realizacji działań charakterystycznych dla społeczeństwa obywatelskiego nie dotyczy artykuł *Konstytucji RP* o numerze:

 Konstytucja RP

A. 11.	C. 16.
B. 12.	D. 18.

7 Przeczytaj tekst i wykonaj polecenia.

Praca z tekstem źródłowym

Altruizm, wolontariat i filantropia – [...] nasza gotowość do niesienia pomocy innym – według niektórych interpretacji stanowią kluczowy wskaźnik kapitału społecznego. Jednak filozof społeczny John Dewey [czyt.: dżon djuj] słusznie podkreślał różnicę między „robieniem czegoś z kimś” i „robieniem czegoś dla kogoś”. Znaczenie tego rozróżnienia uwydatniają niedawne wydarzenia w żytej żydowskiej wspólnocie sąsiedzkiej w miejscowości Providence [czyt.: prowidens] w stanie Rhode Island [czyt.: rold ajland]. W zgodzie z nakazem religijnym („micwah”) w okresie święta Purim członkowie tej żydowskiej społeczności od pokoleń odwiedzali się i obdarowywali owocami i ciastem („miszloch manot”). W ostatnich latach zwyczaj ten bywa jednak zakłócany ze względu na presję czasu, rodzinnych wyjazdów itp. Dzisiaj wraz z nadejściem Purimu mieszkańcy mogą otrzymać od sąsiadów notkę tej treści: „Święto Purim spędzamy w Nowym Jorku. W tym roku nie będziemy mogli spełnić «micwah miszloch manot». Prosimy, abyście w tym roku nie zostawiali żadnej «mischloch manot» pod naszymi drzwiami. Mogą je zjeść wiewiórki, psy, koty i króliki. Zamiast «mischloch manot» dokonaliśmy w waszym imieniu wpłaty na Żydowskie Seminarium Teologiczne”. Dobroczynność jest godna pochwały. Jednakże tradycyjne składanie sobie wizyt wzmacniało również więzi istniejące w tej społeczności. Czek w kopercie, niezależnie od tego, jak hojni byli ofiarodawcy, nie może mieć tego znaczenia. Kapitał społeczny oznacza sieć kontaktów społecznych – robienie czegoś „z kimś”. Natomiast robienie czegoś dobrego „dla innych”, jakkolwiek chwalebne, nie jest elementem definicji kapitału społecznego.

Źródło: R.D. Putnam, *Samotna gra w kręgle. Upadek i odrodzenie wspólnot lokalnych w Stanach Zjednoczonych*, tłum. P. Gadura, S. Szymanski, Warszawa 2008, s. 196–197.

- a) Wyjaśnij na podstawie przykładu przedstawionego w tekście, czym się różni „robienie czegoś z kimś” od „robienia czegoś dla kogoś”.
- b) Wyjaśnij, czym jest – według autora tekstu – kapitał społeczny.

8 Wyjaśnij, co powinno odróżniać organizacje trzeciego sektora od podmiotów należących do sektorów pierwszego i drugiego.